

UTLENDINGSNEMNDA

UNE

Praksisnotat

Forfølgelse på grunnlag av religion

OPPRETTET: 8. FEBRUAR 2016

SIST OPPDATERT: 11. MAI 2022

Dette praksisnotatet er utarbeidet for å beskrive Utlendingsnemndas (UNE) praksis. Det er ikke en juridisk analyse eller en beskrivelse av den generelle rettstilstanden. Notatet er utarbeidet etter en gjennomgang av et representativt utvalg vedtak, en nærmere beskrivelse av grunnlag og metode fremgår av det enkelte notats innledning.

Praksisnotater er UNEs offisielle beskrivelse av egen praksis innenfor bestemte tema. Notatene gjennomgås jevnlig og oppdateres ved behov, og godkjennes i linjen. Det lages to versjoner av hvert notat, en intern versjon inneholdende et noteapparat med henvisninger til konkrete saker, samt en ekstern versjon hvor noteapparatet er fjernet av hensyn til taushetsplikten.

1 Innledning

UNE behandler hvert år et stort antall klager og omgjøringsanmodninger fra asylsøkere som anfører at de risikerer forfølgelse på grunn av sin religion eller religiøse aktivitet. Sakene favner et bredt spekter av land og religioner. Men flertallet av sakene gjelder søkere fra Iran eller Afghanistan som hevder at de har konvertert fra islam til kristendommen.

Tema for dette notatet er rett til flyktningstatus etter utlendingsloven § 28 første ledd bokstav a på grunnlag av religion. For å kunne bli anerkjent som flyktning må man ha en «velbegrunnet frykt for forfølgelse» på grunn av sin «religion» uten å kunne få beskyttelse i hjemlandet. Blir man anerkjent som flyktning etter § 28 første ledd bokstav a, har man rett til asyl etter § 28 annet ledd. Notatet omhandler ikke rett til flyktningstatus etter § 28 første ledd bokstav b eller opphold på humanitært grunnlag etter § 38.

Dette notatet angir utgangspunktene og hovedlinjene i praksis. Det gir ikke en detaljert beskrivelse av alle momenter eller vurderinger i praksis. Det gir heller ikke en detaljert beskrivelse av situasjonen for den enkelte gruppe i det enkelte land.

Notatet var opprinnelig basert på en gjennomgang av 400 vedtak og beslutninger. Ved oppdatering 14. september 2020 ble 250 vedtak og beslutninger gjennomgått. Flertallet av sakene gjelder kristne konvertitter fra Iran eller Afghanistan. Notatet har derfor et særlig fokus på disse sakene. Praksisnotatet ble oppdatert etter at Høyesterett avsa dom 3. juni 2021 (HR-2021-1209-A) og dom 5. mai 2022 (HR-2022-925-A). De føringer som Høyesterett gir i sine avgjørelser, vil bli fulgt i UNEs praksis.

2 Begrepet «religion»

Religionsfriheten er nedfelt i en rekke konvensjoner, blant annet FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966 artikkel 18 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen av 1950 (EMK) artikkel 9.

Religionsfriheten beskytter retten til å ha eller ikke ha en religion, og til å skifte religion. Den beskytter ikke bare store eller kjente religioner, men alle religiøse retninger og livssyn. Den gir også rett til å uttrykke en religion alene eller med andre, privat eller offentlig, blant annet ved religiøse ritualer, bønn, symboler, undervisning og misjonering.

Utlendingsloven har en definisjon av begrepet «religion» i § 30 første ledd bokstav a. Bestemmelsen sier at «religion» særlig skal omfatte:

- religiøse og andre typer livssyn,
- deltakelse i eller tilsiktet fravær fra formell gudsdyrkelse, enten det skjer privat eller offentlig, alene eller sammen med andre,
- andre handlinger eller meningsytringer knyttet til vedkommendes religion eller livssyn,
- individuelle eller kollektive handlemåter som er diktert av religiøs eller livssynsmessig overbevisning, og
- frihet til å skifte religion eller annet livssyn.

Lovens definisjon er ikke uttømmende., jf. Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) side 79.

UNE har en tilsvarende vid definisjon i sin praksis. Religionsbegrepet er ikke begrenset til bestemte religioner, livssyn eller handlinger. Begrepet dekker blant annet ateisme.

3 Bevisvurderingen

For å kunne avgjøre om klageren risikerer forfølgelse på grunn av sin religion, må UNE først ta stilling til om klageren faktisk har den religionen som han anfører å ha. Dette er en del av bevisvurderingen.

UNE foretar en fri og helhetlig bevisvurdering av alle opplysninger og dokumenter i saken, jf. Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) side 88 og 414. Klagerens anførsler må fremstå som «noenlunde sannsynlige», jf. prp. side 414 og Høyesteretts dom i Rt. 2011 side 1481 avsnitt 45. UNE legger til grunn at klageren har den religion han hevder å ha, selv om det ikke er sikkert eller overveiende sannsynlig, såfremt det er noenlunde sannsynlig, jf. Høyesteretts dom i HR-2021-1209-A avsnitt 71. Dette avdempede beviskravet (noenlunde sannsynlig) forutsetter at klageren har medvirket til å opplyse sitt asylgrunnlag så langt det er rimelig og mulig, jf. Høyesteretts dom i HR-2021-1209-A avsnitt 69.

Et sentralt spørsmål i mange saker er om klageren virkelig har konvertert fra en religion til en annen, typisk fra islam til kristendommen. Spørsmålet kommer særlig på spissen i Afghanistan-sakene, hvor konvertering fra islam til kristendom vil kunne medføre fare for

forfølgelse. Er konverteringen reell, vil klageren ha en velgrunnet frykt for forfølgelse ved retur til Afghanistan. Dette er lagt til grunn i alle vedtak. I de aller fleste konvertittsaker fra Afghanistan har klageren konvertert etter at han kom til Norge. UNE må vurdere om han har konvertert ut fra en reell kristen overbevisning eller om han har anført konvertering for å få opphold i Norge.

Å avgjøre hvem som er en reell kristen, er vanskelig. Det handler om klagerens indre overbevisning. UNE har respekt for at religiøs overbevisning er noe dypt personlig, og at ulike mennesker kan oppleve religiøs omvendelse ulikt. Selv om klageren i utgangspunktet har hatt strategiske motiver for å la seg døpe, kan han etter hvert ha fått en ekte religiøs overbevisning.

Bevisvurderingen i Afghanistan-sakene skjer i lys av UNEs erfaring med tidligere praksis og antallet konverteringer blant afghanske søkere i Norge. Fra årsskiftet 2005/2006 har antallet anførte konverteringer blant afghanere økt kraftig i perioder hvor det har vært vanskeligere å få asyl på annet grunnlag. I perioder hvor det har vært enklere å få asyl, har antallet konverteringer sunket betraktelig. Dette kan indikere at noen afghanere påberoper konvertering for å få opphold i Norge. Anførsler om konvertering må derfor undergis et kritisk blikk. Samtidig viser praksis at hver sak vurderes for seg.

Borgarting lagmannsrett har også lagt til grunn at det er en sammenheng mellom praksis og antall konverteringer. Klagerens troverdighet må derfor vurderes med et kritisk blikk. Samtidig understreker retten at hver sak må vurderes for seg, se blant annet dom 20.04.2020 (LB-2019-20655), dom 08.10.2018 (LB-2017-201081), dom 27.04.2016 (LB-2015-103771), dom 02.03.2016 (LB 2015-111063), dom 27.05.2015 (LB-2014-131548), dom 06.05.2015 (LB-2014-97419), dom 07.04.2015 (LB-2014-85888- LB-2014-85900), dom 19.02.2015 (LB-2014-34531), dom 12.03.2014 (LB-2012-166185), dom 04.02.2014 (LB-2013-87903) og dom 03.12.2013 (LB-2012-143613).

Høyesterett påpeker i HR-2021-1209-A avsnitt 75 at man kan ikke se bort i fra at klageren vil ha en klar egeninteresse i å fremstille konverteringen i Norge som reell og at myndighetene må foreta en grundig troverdighetsvurdering.

Hvilke momenter som blir utslagsgivende i en troverdighetsvurdering, vil kunne variere fra sak til sak. Sentrale momenter vil ofte være klagerens kunnskap om kristendommen, religiøs aktivitet, generelle troverdighet, tidspunkt for dåp og opplæring, og uttalelser fra prester og menigheter. Kjernen i vurderingen er likevel klagerens refleksjoner rundt valget om å konvertere.

Klagerens tanker og refleksjoner står helt sentralt i vurderingen. Graden av refleksjon blir vurdert i lys av klagerens individuelle forutsetninger, jf. Høyesteretts dom i HR-2021-1209-A avsnitt 78 og 104. Dersom klageren har et reflektert forhold til sin tro og konsekvensene av å konvertere, kan det tale for at konverteringen er reell. Er han lite reflektert, kan det tale for at han har anført konvertering for å få opphold i Norge. Det gjelder særlig i saker hvor skifte av religion har stor betydning for klageren. Da forventes det en viss grad av refleksjon. Dette påpekes blant annet i vedtak fra Iran, Irak og Afghanistan. I Afghanistan har islam en helt dominerende plass i samfunnet. Islam regulerer nærmest alle sider ved livet, både i den private og offentlige sfære. Konvertering til en annen religion enn islam vil ikke bare innebære et brudd med familie og lokalsamfunn, men også med grunnfestede verdier. I de fleste tilfeller vil konverteringen innebære et radikalt brudd med hele klagerens bakgrunn. Konverteringen vil også medføre fare for forfølgelse hvis den blir kjent. Det å skifte religion er et stort og alvorlig skritt for en vanlig afghaner. Høyesterett legger derfor til grunn i HR-2021-1209-A avsnitt 95 at terskelen for å konvertere til kristendommen generelt er meget høy for en afghaner.

Klagerens kunnskap om kristendommen tillegges vekt i en helhetsvurdering. God kjennskap til det kristne budskapet kan tale for at konverteringen er reell. Liten kunnskap og forståelse kan tyde på det motsatte.

Et annet moment er tidsaspektet. I en rekke saker har klageren konvertert etter avslag i UDI eller UNE, og gjerne når det opprinnelige asylgrunnlaget ikke har ført frem. Og i noen tilfeller kan konverteringsprosessen gå veldig raskt. Dette kan tale for at konverteringen er strategisk begrunnet. I slike tilfeller foretar UNE en inngående vurdering av troverdigheten.

Dette er i tråd med UNHCR Guidelines on International Protection No. 6: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, 28 April 2004, punkt 34 og 35.

Klagerens generelle troverdighet er et moment. Har han for eksempel forklart seg uriktig om andre forhold for å få asyl, vil det kunne bidra til å svekke den generelle troverdigheten av hans asylhistorie og dermed tilliten til anførselene om konvertering.

Klagerens aktivitet og tilknytning til kristne miljøer og menigheter blir også tillagt vekt. Høy aktivitet over tid vil normalt tale for at konverteringen er reell. Men tilknytning og aktivitet er ikke alene tilstrekkelig. UNE foretar en helhetlig vurdering av om klageren har en ekte religiøs overbevisning.

Heller ikke domstolene legger nødvendigvis avgjørende vekt på slik aktivitet. Borgarting lagmannsrett påpeker i en rekke avgjørelser at deltakelse i kristne fellesskap neppe er noen stor belastning for klageren. Den som søker seg til kirken, blir møtt med velvilje, vennlighet og et sosialt fellesskap, noe som ofte er positivt for en asylsøker med begrenset nettverk, jf. blant annet dom 14.01.2020 (LB-2019-72540), dom 12.11.2019 (LB 2017-174037), dom 19.02.2015 (LB-2014-34531), dom 06.05.2015 (LB-2014-97419), dom 12.03.2014 (LB-2012- 166185), dom 16.10.2015 (LB-2015-119163) og dom 03.12.2013 (LB-2012-143613). I HR-2021-1209-A uttaler Høyesterett i avsnitt 82 at klagerens handlinger kan kaste lys over hans indre overbevisning. Det gjelder særlig deltakelse i menighetsarbeid og religiøse handlinger, slik som gudstjenester, nattverd og forkynnelse. Ikke minst vil det at han lar seg døpe, kunne bære bud om at konverteringen er reell. Men ettersom slike handlinger åpenbart også kan være strategisk motiverte, vil de ikke i seg selv uten videre være avgjørende. De må ses i sammenheng med klagerens forklaring og andre bevis i saken.

I mange saker er det fremlagt støtteskriv og bekreftelser fra prester, kristne ledere og menigheter. Slike uttalelser tillegges vekt, men vekten varierer fra sak til sak i lys av sakens øvrige omstendigheter. UNE uttaler i en rekke vedtak at man ikke tviler på oppriktigheten til de som utsteder erklæringer. Samtidig er det naturlig at den som hevder å ha konvertert, vil fremstå som kristen overfor menigheten som skal bekrefte hans tro. Den enkelte presten og menigheten vil ikke nødvendigvis kjenne alle opplysninger i saken, for eksempel tidligere asylforklaringer, eller ha det samme erfaringsgrunnlaget som norske utlendingsmyndigheter.

I HR-2021-1209-A redegjør Høyesterett for betydningen av vitneerklæringer i avsnitt 83-85. Høyesterett påpeker at forklaringer fra personer som bekrefter at det har funnet sted en konvertering, må etter omstendighetene kunne tillegges vekt. Men de kan også være farget av et naturlig ønske om å ville klageren vel. Det gjelder særlig hvis vitnet står klageren nær. I en særlig stilling står uttalelser fra prester i Den norske kirke og fra andre med religionsfaglig kompetanse. Dersom uttalelser fra slike personer gjelder religionsfaglige spørsmål, må de tillegges betydelig vekt. Uttalelsene kan imidlertid også gjelde deres kjennskap til klageren, kanskje basert på en nær og relativt langvarig relasjon. Gjennom sin religionsfaglige kompetanse og erfaring med mennesker som gjennomgår religiøse forandringer, er det klart at slike vitneprov vil kunne kaste lys over saken. Etter omstendighetene vil derfor presters vitneprov kunne bekrefte klagerens forklaring – og derved være avgjørende for sakens utfall. Samtidig er det ikke til å komme bort fra at også prester vil kunne bli påvirket av en nær relasjon til de personene saken gjelder, og at dette kan påvirke deres syn på saken. Det må dessuten tas hensyn til at prester som regel bare vil være kjent med sakens faktum gjennom de opplysningene de har fått fra klageren eller representanter for denne. Derfor vil de normalt ikke ha det brede bildet som utlendingsmyndighetene har. Høyesterett påpeker at det utover dette er vanskelig å gi eksakte anvisninger på hvilken vekt presters vitneprov skal ha. Det må nødvendigvis bero på en konkret vurdering. Utgangspunktet for bevisvurderingen er troverdigheten av klagerens forklaring. Jo svakere den er, jo mer skal det til for at forklaringer fra prester og andre med religionsfaglig bakgrunn skal bli avgjørende. I HR-2022-925-A avsnitt 87

viser Høyesterett til at det er en svakhet ved komparentopplysninger fra vitner med religiøs faglig kompetanse at de som regel bare er kjent med sakens faktum gjennom de opplysninger de har fått fra asylsøkeren eller representanter for denne. De vil derfor normalt ikke ha det brede bildet som utlendingsmyndighetene har.

I tillegg må man vurdere om om forklaringen inneholder selvmotsigelser, uklarheter eller utelatelser som ikke kan begrunnes på en tilfredsstillende måte, eller om den strider mot andre relevante opplysninger, og hvorvidt den gradvis tilpasses og suppleres av nye forhold, se Høyesteretts dom i Rt. 2011 s. 1481 avsnitt 46 og HR-2021-1209-A avsnitt 77. Høyesterett uttaler i HR-2022-925-A avsnitt 66 at en forutsetning for å kunne anse klagerens forklaring som noenlunde sannsynlig, er at forklaringen er troverdig i seg selv og ikke bygget ut eller innskrenket etter hvert på en påfallende måte. Der forklaringen er svekket av slike forhold, vil betydningen av om det er det ene eller det andre beviskravet som anvendes være nokså begrenset.

4 Tillagt religion

Dersom klagerens anførte religion ikke blir lagt til grunn av UNE, vil han normalt ikke bli anerkjent som flyktning på grunn av sin religion. Men selv om konverteringen ikke er reell, kan det være fare for at myndighetene eller andre potensielle forfølgere i hjemlandet tror at han har konvertert og forfølger ham på det grunnlaget. Dette kan også gi rett til flyktningstatus, jf. utlendingsloven § 30 annet ledd.

UNE vurderer derfor om klageren risikerer forfølgelse ved retur til Afghanistan fordi han kan bli oppfattet som en reell konvertitt. I henhold til sharia vil personer som har konvertert ha mulighet til å gå tilbake på konverteringen. Klageren vil derfor ha mulighet til å forsikre sin familie og sitt lokalsamfunn om at han ikke har frafalt islam. Det foreligger ikke opplysninger som tilsier at afghanere som har vært i kontakt med norske kirkesamfunn av strategiske hensyn, generelt risikerer forfølgelse på dette grunnlag. UNE må likevel vurdere om det er forhold ved klageren som tilsier at han representerer et unntak og kan stå i fare ved retur.

5 Forfølgelse

For å kunne ha rett til flyktningstatus må klageren risikere «forfølgelse».

Utlendingsloven § 29 første ledd definerer forfølgelse i bokstav a som en «alvorlig krenkelse av grunnleggende menneskerettigheter», særlig de ufravikelige rettighetene i EMK artikkel 15 nr. 2, dvs. retten til liv og forbudet mot tortur og mishandling, slaveri og tilbakevirkende straff. Forfølgelse kan også bestå av flere forhold som til sammen er så alvorlige at de berører et menneske på en like alvorlig måte, jf. bokstav b.

Departementet påpeker i Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) side 84 at ikke enhver krenkelse av grunnleggende menneskerettigheter vil utgjøre forfølgelse. For eksempel vil ikke en krenkelse av religionsfriheten «i form av begrensninger i adgangen til å drive misjonering i hjemlandet, uten videre gi rett til internasjonal beskyttelse.» På side 415 heter det videre at forfølgelse kan arte seg som overgrep «som for eksempel fengsling av en viss varighet, tortur eller andre trusler mot liv, helse eller den personlige frihet. Mindre inngripende reaksjoner som å bli brakt inn til politiet for så å bli løslatt, ulike former for diskriminering mv, vil i utgangspunktet falle utenfor forfølgelsesbegrepet.»

Denne forståelsen er også lagt til grunn i UNEs praksis. Pågripelse, kortvarige fengselsstraffer og til en viss grad trakassering og diskriminering er ikke i seg selv forfølgelse. Mange religiøse grupper utsettes for diskriminering og klare begrensninger i sin religionsutøvelse uten at dette alene anses som forfølgelse. Det gjelder for eksempel kristne og bahà'ier fra Iran, kristne fra Irak og Jehovas Vitner fra Russland.

UNE foretar en samlet vurdering av alle relevante menneskerettsbrudd og krenkelser under utlendingsloven § 28 første ledd bokstav a. Flere forhold som ikke hver for seg er alvorlige nok, kan til sammen utgjøre forfølgelse.

I mange land kan religiøse minoriteter bli rammet av straffelovgivningen. I Iran er frafall fra islam (apostasi), herunder konvertering, forbudt, og kan i sin ytterste konsekvens straffes med døden. Det er allikevel sjeldent at det reises formell tiltale for apostasi. Etter 1979 er det tre dokumenterte tilfeller av dødsstraff. Siste gang var i 2009, men straffen ble omgjort til fengsel.

Forfølgelse kan komme både fra myndighetene og privatpersoner, for eksempel slekt, familie, militser eller lokalbefolkningen, jf. utlendingsloven § 29 tredje ledd. For mange konvertitter, blant annet fra Irak, kan familien eller klanen utgjøre den største trusselen.

6 Velbegrunnet frykt

Det grunnleggende spørsmålet i alle asylsaker er om klageren har en «velbegrunnet frykt» for forfølgelse på grunn av sin religion eller sin religiøse aktivitet. Dette beror på en konkret helhetsvurdering av klagerens situasjon og forholdene i hjemlandet.

Risikoen vurderes på grunnlag av de opplysninger som foreligger på vedtakstidspunktet. Vurderingen er fremtidsrettet. Spørsmålet er om klageren risikerer forfølgelse ved retur til hjemlandet. Det er i all hovedsak en objektiv vurdering av risikoen. Det må ikke være overveiende sannsynlig at klageren vil bli forfulgt. Kravet til risiko er betydelig lavere. Men det må være en reell fare, jf. Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) side 88 og 414.

UNE foretar en samlet vurdering av alle relevante risikofaktorer og forfølgelsesgrunnlag, for eksempel politisk oppfatning. I mange saker er klageren både politisk og religiøst aktiv, eller kan bli oppfattet slik av myndighetene i hjemlandet, jf. utlendingsloven § 30 annet ledd. Dette kan øke risikoen for overgrep.

(a) Generelle forhold i hjemlandet

Toleransen for religiøse minoriteter varierer fra land til land, og gjerne innenfor det enkelte land. I mange land er det stor forskjell på myndighetenes offisielle og reelle holdning til minoriteter. Det kan også være stor forskjell på hva som aksepteres av religiøse ytringer i det offentlige og private rom. I Iran er det for eksempel helt ulike rammer for hva man kan si og gjøre offentlig og privat. Risikoen for overgrep kan variere med geografisk tilhørighet, blant annet ut fra lokaliseringen av interne konflikter og ekstreme religiøse grupper. I noen land er toleransen større i store byer enn på landsbygda. Risikoen kan også øke med det generelle konfliktnivået.

I mange land er situasjonen for religiøse minoriteter vanskelig. Det betyr ikke at alle som har en bestemt religion, risikerer forfølgelse i hjemlandet. UNE har vurdert den generelle situasjonen for en rekke minoriteter uten å konstatere at de har et generelt vern etter § 28. Det gjelder blant annet Jehovas Vitner fra Russland, kristne fra Iran og Irak. Et unntak er Afghanistan. I Afghanistan-sakene har UNE lagt til grunn at alle kristne konvertitter har et generelt behov for beskyttelse.

I noen land kan ekstreme religiøse grupper være utsatt. Dersom klageren tilhører en voldelig gruppe, kan det bli aktuelt å vurdere om klageren skal utelukkes fra rett til flyktningstatus etter utlendingsloven § 31.

(b) Individuelle forhold

Dersom klageren ikke risikerer forfølgelse på generelt grunnlag, vil risikoen bero på en konkret vurdering av de individuelle omstendighetene i saken. Sentrale momenter vil ofte være klagerens posisjon, aktivitet og synlighet. Hva som skal til, kan variere fra land til land og fra gruppe til gruppe.

Et sentralt spørsmål i mange saker er hvordan klageren kommer til å utøve sin religion ved retur til hjemlandet, og hva han i så fall kan risikere. Dette er en konkret vurdering av sannsynligheten for hva han rent faktisk kommer til å gjøre. UNE må vurdere om det er noenlunde sannsynlig at klageren kommer til å opptre på en slik måte at han risikerer forfølgelse. Vurderingen må ta utgangspunkt i klagerens forklaring. Troverdigheten av forklaringen må holdes opp mot det som finnes av øvrige opplysninger i saken, jf. HR-2022-925-A avsnitt 72. En forutsetning for å kunne anse klagerens forklaring om fremtidige handlinger som noenlunde sannsynlig, er at forklaringen er troverdig i seg selv og ikke bygget ut eller innskrenket etter hvert på en påfallende måte. Motsigelser og påfallende tilpasninger er forhold som i alminnelighet vil være til hinder for å kunne bygge på asylsøkerens forklaring som noenlunde sannsynlig, jf. HR-2022-925-A avsnitt 85 og 89.

UNE påpeker i sine vedtak for Iran at individuelle og konkrete forhold har vært avgjørende for vurderingen av om klageren risikerer forfølgelse ved retur. Konvertering til kristendommen vil ikke i seg selv innebære en reell fare for forfølgelse fra iranske myndigheter. Det er arten og omfanget av den kristne aktiviteten som avgjør om en konvertitt risikerer forfølgelse. UNE legger til grunn at konvertitter som for eksempel har en høy grad av religiøs aktivitet, driver utadrettet forkynnende aktivitet, har en lederrolle i et kristent miljø eller på annen måte er sterkt profilert, vil kunne risikere forfølgelse. Det å være vanlig medlem av en husmenighet er i utgangspunktet ikke tilstrekkelig. Men det skjer alltid en konkret vurdering av de individuelle forholdene i saken.

For å kunne vurdere om klageren har et beskyttelsesbehov, må UNE først ta stilling til hvordan han kommer til å praktisere sin tro ved retur til Iran. Det sentrale spørsmålet er om det er

noenlunde sannsynlig at han vil praktisere sin tro på en slik måte at han risikerer forfølgelse. Utgangspunkt for vurderingen er klagerens forklaring, blant annet om hvordan han har praktisert sin tro i Norge, og eventuelt i hjemlandet før utreise. Andre forhold kan også få betydning, for eksempel klagerens kunnskap, engasjement og motiv. Det at han hevder å ville drive utadrettet virksomhet ved retur, er ikke avgjørende. UNE foretar en objektiv vurdering av sannsynligheten for fremtidig aktivitet.

Religiøse minoriteter i mange land opplever klare begrensninger i sin religionsutøvelse. Det gjelder også kristne konvertitter fra Iran. De kan ikke utøve sin religion på samme måte som i Norge. Begrensningene for iranske konvertitter gjelder blant annet muligheten til å misjonere og fremheve kristne symboler i det offentlige rom. Slike begrensninger gir ikke alene rett til beskyttelse i Norge. Dette følger både av UNEs praksis og av forarbeidene til utlendingsloven, jf. Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) side 84.

7 Ingen diskresjon

UNE skal avgjøre om klageren risikerer forfølgelse ved retur til hjemlandet på grunn av sin religion. Spørsmålet er hva han rent faktisk kommer til å gjøre og dermed risikere. Hvis han kommer til å utøve sin religion på en slik måte at han risikerer forfølgelse, vil han ha rett til flyktningstatus. UNE krever ikke at han skal skjule sin religion eller avstå fra visse handlinger, for eksempel misjonering. UNE skal bare vurdere den faktiske risikoen for forfølgelse. Dersom UNE tror at klageren kommer til å risikere forfølgelse på grunn av sin religion eller fremtidige handlinger, blir han innvilget flyktningstatus. UNE sier ikke da at han kan skjule sin religion eller avstå fra misjonering.

Dette er for eksempel fast praksis i Afghanistan-sakene. Er klageren en reell konvertitt, vil han få asyl. UNE forventer ikke at han skal skjule sin religion for å unngå forfølgelse. Dette er også sagt uttrykkelig i en rekke vedtak. I Eritrea-vedtak har UNE innvilget asyl til pinsevenner som risikerer forfølgelse fordi UNE tror at de kommer til å utøve sin religion åpent ved retur. Det er ikke vurdert om de burde skjule sin religion eller avstå fra bestemte aktiviteter for å unngå forfølgelse.

Det samme gjelder kristne konvertitter fra Iran. I de tilfeller hvor UNE tror at klageren risikerer forfølgelse på grunn av sin fremtidige aktivitet, for eksempel misjonering, har UNE innvilget asyl. UNE har ikke vurdert om han bør skjule sin religion eller avstå fra misjonering

for å unngå forfølgelse. I tillegg til at det følger implisitt av UNEs vurderinger, sies det også uttrykkelig i svært mange vedtak. Det påpekes for eksempel i et stort antall Iran-vedtak at UNE vurderer hvordan klageren «rent faktisk vil utøve sin tro». Det understrekes at «vurderingen er ikke normativ. Den dreier seg ikke om hvordan vedkommende kan utøve sin tro uten forfølgelse og pålegger ikke en bestemt atferd.» I andre vedtak påpekes det for eksempel at det er «ingen pålegg om diskresjon eller fortielse» og at i tråd med norsk og internasjonal rett kan ingen pålegges å «være diskret og skjule sin tro».

Et stort antall Iran-vedtak har i de senere år blitt prøvd for domstolene. Domstolene foretar en grundig vurdering av UNEs faktiske og rettslige vurderinger. Det foreligger ingen rettskraftige dommer som viser at UNE pålegger diskresjon. Tvert imot har Borgarting lagmannsrett de samme rettslige vurderinger og utgangspunkt som UNE.

UNE bruker ikke Høyesteretts metode i Rt. 2012 s. 494 avsnitt 57 og 58 i saker om religion.

Metoden blir heller ikke brukt i rettspraksis. Flere av lagmannsrettens avgjørelser har blitt anket til Høyesterett med påstand om at saken bør vurderes på den måten. Men ankene har blitt nektet fremmet av Høyesteretts ankeutvalg, jf. blant annet beslutning 22.04.2020 (HR-2020-865-U), 23.12.2014 (HR-2014-2510-U), 28.01.2014 (HR-2014-185-U) og 25.02.2013 (HR-2013-425-U).

8 Sur place

Klageren kan bli anerkjent som flyktning, selv om beskyttelsesbehovet oppstod etter at han kom til Norge og skyldes egne handlinger her, jf. utlendingsloven § 28 fjerde ledd. Han blir flyktning «sur place» (fransk: *på stedet*) i Norge.

UNE opplever at et stort antall iranske asylsøkere deltar aktivt i kristne markeringer og nettverk i Norge. Mange bruker sosiale medier for å publisere religiøse bilder, artikler og videoer. I utgangspunktet kan all sur place-aktivitet gi grunnlag for flyktningstatus. Handlingene må ikke være en naturlig fortsettelse av tidligere aktiviteter i hjemlandet. Spørsmålet er ganske enkelt om klageren risikerer forfølgelse på grunn av sine handlinger i Norge. Han kan likevel nektes flyktningstatus etter utlendingsloven § 28 fjerde ledd, dersom hovedformålet med handlingene har vært å få opphold i Norge. Bestemmelsen er ment å hindre misbruk av asylinstituttet. I slike tilfeller vil klageren få vern etter § 73 og oppholdstillatelse etter § 74 eller § 38. Bestemmelsen har blitt brukt i enkelte saker.

9 Beskyttelse i hjemlandet

Internasjonal beskyttelse er subsidiær i forhold til hjemlandets beskyttelse. Dersom klageren kan få beskyttelse i sitt eget land, vil han ikke ha rett til flyktningstatus i Norge. Det er i hovedsak to former for beskyttelse: Myndighetsbeskyttelse og internflukt.

(a) Myndighetsbeskyttelse

Ifølge utlendingsloven § 29 annet ledd bokstav c må myndighetene i hjemlandet ha evne og vilje til å treffe «rimelige tiltak for å forhindre forfølgelsen, blant annet gjennom et virksomt system for å avdekke, rettsforfølge og straffe handlinger som utgjør forfølgelse». Hvorvidt myndighetene kan gi beskyttelse i det enkelte tilfellet, blir vurdert konkret, blant annet i lys av myndighetenes holdning til religiøse minoriteter.

(b) Internflukt

Religiøs tilhørighet kan ha betydning for om det er trygt å henvise til internflukt etter utlendingsloven § 28 femte ledd. I en sak fra Nigeria ble en kristen klager henvist til internflukt i den sørlige delen av landet hvor han ble ansett for å være trygg. I denne delen var hoveddelen av befolkningen kristne.

10 Oppsummering

UNE har behandlet et stort antall klager og omgjøringsanmodninger hvor klageren hevder at han risikerer forfølgelse på grunn av sin religiøse tilhørighet eller aktivitet. Forfølgelse på grunn av religion gir rett til flyktningstatus etter utlendingsloven § 28 første ledd bokstav a. Det gjelder også i de tilfeller hvor forfølgeren feilaktig tror at klageren har en bestemt religion, jf. § 30 annet ledd.

For å kunne bli anerkjent som flyktning må klageren ha en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av sin religion eller religiøse aktivitet. UNE legger til grunn at klageren har en reell tro hvis det fremstår som noenlunde sannsynlig. Han har en velbegrunnet frykt for forfølgelse hvis det er en reell fare for forfølgelse ved retur til hjemlandet. UNEs vedtak bærer preg av konkrete helhetsvurderinger. Det gjelder både troverdighetsvurderingen og risikovurderingen. Et sentralt spørsmål i mange saker er hvordan klageren kommer til å opptre ved retur, og hva han

dermed kan risikere. Dette er en konkret sannsynlighetsvurdering av hva han faktisk kommer til å gjøre og risikere. Det er ikke en normativ vurdering av hva han bør gjøre for å unngå reaksjoner i hjemlandet. UNE krever ikke at han skal avstå fra visse religiøse handlinger for å unngå forfølgelse.